

ساخت آغازگری - پایان‌بخشی در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی: تحلیلی بر پایه‌ی دستور نظام‌مند- نقش‌گرا

حمیده پولادستون*

محمد باقر میرزایی حصاریان**، لایلا گل پور***

چکیده

مساله اصلی پژوهش حاضر تعیین وضعیت ساخت آغازگری_ پایان‌بخشی در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی و همچنین تعیین وضعیت نشاننداری این بندهاست. پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و بیکره‌بنیاد است. بیکره‌ی پژوهش دربرگیرنده‌ی ۴۹ نمونه از نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی از ۱۳ ملیت در مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی^(ه) و چارچوب نظری کار دستور نظام‌مند-نقش‌گرای هیلیدی (۲۰۰۴) است. برای انجام پژوهش ابتدا ساخت آغازگری-پایان‌بخشی در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان بررسی شده، آنگاه انواع آغازگرها از نظر متنی، بینافردی و تجربی بودن تعیین گردیده‌اند؛ سپس آغازگرهای نشاندار یا بی‌نشان مشخص شده‌اند. داده‌ها و نتایج بیانگر آن است که بسامد به‌کارگیری آغازگرهای مرکب و ساده با هم برابر بوده (هرکدام ۰/۴۳) و آغازگر بندی ۰/۱۴ آغازگرها را تشکیل

* کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام‌خمینی (ره)، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)، hamidep9@gmail.com

** استادیار آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران، mb.mirzaei@plc.ikiu.ac.ir

*** استادیار آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران، niyayesh_l@yahoo.com.au

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

میدهد. از بین آغازگرهای مرکب، آغازگر متنی-تجربی (۸۸/۴۳٪) بیشترین فراوانی را داشته است. نتایج همچنین مویده بی‌نشان بودن بیشتر آغازگرها (۸۱٪) در بندهای خبری نوشته‌های فارسی آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی و همچنین تفاوت بسامد به‌کارگیری آغازگرهای بی‌نشان در بندهای خبری در نوشتار فارسی آموزان با ملیت‌های گوناگون است.

کلیدواژه‌ها: آغازگر، پایان‌بخش، نشاندار، بی‌نشان، بند خبری، فارسی آموز غیرایرانی، دستور نظام‌مند-نقش‌گرا

۱. مقدمه و بیان مساله

دبیرمقدم (۱۳۸۳: ۹) سه تفکر غالب در زبان‌شناسی نظری امروز را زبان‌شناسی صورت‌گرا (Formal linguistics)، زبان‌شناسی نقش‌گرا (Functional linguistics) و زبان‌شناسی شناختی (Cognitive linguistics) می‌داند که از سه منظر مختلف، زبان را مورد مطالعه قرار داده‌اند و هر یک، خود زیر مجموعه‌هایی را شامل می‌شود که وجه اشتراک هر مجموعه، به ترتیب، تلقی زبان به عنوان "نظامی ساخت بنیان و ریاضی‌گونه"، "نظامی برای ایجاد ارتباط" و "نظامی شناختی" است.

هرچند هر یک از نظریات فوق، چارچوب نظری قابل قبولی برای انجام پژوهش‌های زبانی به شمار می‌آیند ولی به دلیل آن که دستور نظام‌مند-نقش‌گرای (systemic-Functional grammar) هلیدی چارچوبی بسیار توصیفی و کاربردی برای مطالعه گفتمان و دسته‌بندی انواع گفتمان‌ها (شامل متون آموزشی، ادبی، گفتگویی) به‌دست‌داده، می‌تواند برنامه‌ریزان زبان را به طرحی هدفدار برای آموزش زبان در سطح ملی رهنمون سازد، تهیه و تدوین مطالب آموزشی را جهت‌دار کند و ارزشیابی آموخته‌های زبان آموزان را نیز هماهنگ با آن اهداف و جهت‌ها طرح‌ریزی کند (دبیرمقدم: ۱۳۸۴).

هنگامی که به نوشته‌ای از منظر فرانش متنی (textual metafunction) پرداخته می‌شود آغازگری و پایان‌بخشی آن مورد بحث قرار می‌گیرد. آگاهی مدرس زبان فارسی از ساخت آغازگری-پایان‌بخشی (thematic structure) که قسمتی از دانش زبان‌شناسی است، به شناخت بهتر و کامل‌تر زبان فارسی و به دنبال آن به تهیه مواد آموزشی، تدریس محتوای آموزشی و نیز سنجش دانش و مهارت زبانی فارسی آموزان کمک می‌کند؛ از این رو، بررسی ساخت آغازگری-پایان‌بخشی در نوشته‌های فارسی آموزان غیرایرانی اهمیت دارد.

ساخت آغازگری-پایان بخشی در بندهای خبری (declarative clause)، پرسشی، تعجبی و امری ویژگی‌های متفاوتی دارد و به نظر می‌رسد این ساخت در نوشته‌های فارسی‌آموزان خارجی نیز دارای ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی باشد. برای اطلاع دقیق از این ویژگی‌ها در این پژوهش تلاش می‌شود ساخت آغازگری-پایان بخشی در بندهای خبری نوشتار تعدادی از فارسی‌آموزان غیرایرانی بررسی گردد. پرسش‌های پژوهش عبارتند از: ۱- ساخت آغازگری-پایان بخشی در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی چگونه است؟ ۲- آغازگرها (theme) از نظر نشاننداری (markedness) در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان غیرایرانی چه ویژگی‌هایی دارند؟ ۳- بسامد استفاده از آغازگرهای ساده (experiential theme) و آغازگرهای مرکب (multiple theme) در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان غیرایرانی چگونه است؟ ۴- کدامیک از آغازگرهای مرکب بیشترین درصد را در نوشتار فارسی‌آموزان به خود اختصاص می‌دهند؟

با توجه به این که موضوع آغازگر-پایان بخش و وضعیت نشاننداری در لایه‌ی فرانش متنی در دستور نظام‌مند-نقش‌گرا بررسی و تحلیل می‌شود، بهتر است به مبانی نظری تحقیق در چارچوب مورد نظر بپردازیم.

۲. مبانی نظری پژوهش

۱.۲ دستور نظام‌مند-نقش‌گرای هلیدی

براساس دستور نظام‌مند-نقش‌گرای هلیدی، در هر بند سه فرانش قابل تفکیک است: الف-فرانش تجربی (experiential metafunction) ب-فرانش بینافردی (interpersonal metafunction) پ-فرانش متنی (textual metafunction). به عقیده‌ی هلیدی (۱۹۹۴)، یکی از سه طبقه معنی قابل تشخیص برای زبان، آن دسته از معانی است که از زبان برای بیان تجربه‌های خود در مورد جهان خارج و درون ذهن و شرح وقایع، وضعیت‌ها و عناصر موجود در آن‌ها بهره می‌جویم. از این دسته از معانی به عنوان فرانش تجربی یاد می‌شود. در فرانش تجربی، معنی محتوایی و تحت‌اللفظی مورد توجه قرار می‌گیرد که با تجربه‌های ما از جهان بیرون و درون مرتبط است و تجلی‌گاه آن، «بند» تلقی می‌شود. تجربه‌های دنیای درون و بیرون انسان و آنچه در دنیای درون و ضمیر خودآگاه وجود دارد (احساسات، تخیل و ادراک) متفاوت است، چرا که تجربه‌های بیرونی می‌توانند شامل فعالیت‌ها، حوادث

و وقایعی باشند که خود مردم با دیگران آن‌ها را انجام می‌دهند؛ ولی تجربه‌های درونی، به‌نوعی تکرار تجربه‌های بیرونی و ثبات واکنش به آن تلقی می‌شود و طبقه‌بندی‌شان به مراتب دشوارتر از طبقه‌بندی تجربه‌های بیرونی است (نبی‌فر، ۱۳۹۲: ۱۲۴).

آن دسته از معانی که از زبان برای تعامل با افراد و ثبات و تأثیرگذاری بر روی رفتارهای آن‌ها و بیان دیدگاه خودمان در خصوص مسائل جهان و استنباط یا تغییر آن‌ها بهره می‌جویم، یکی دیگر از سه طبقه معنی قابل تشخیص برای زبان است که فرانش بینافردی نامیده می‌شود (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۸۳). فرانش بینافردی به حفظ، تثبیت و تنظیم روابط اجتماعی برمی‌گردد؛ به‌طوری‌که بخشی از هر متن باید به کنش متقابل افرادی که درگیر ارتباط هستند، دلالت داشته باشد.

فرانش متنی همواره با ساختن متن مرتبط است و برای مخاطب آشکار می‌سازد که چگونه پیام‌ها منتقل می‌گردند و ارتباط میان پیام‌های کنونی با آنچه پیش‌تر ذکر شده چیست. بوسیله‌ی این فرانش زبان می‌تواند مقتضیاتی را که از آن انتظار می‌رود، برآورده سازد. هلیدی و متیسن (همان) این دسته از معانی را فرانش متنی می‌نامند؛ چرا که با ایجاد متن سروکار دارند. از طریق این فرانش است که زبان با خودش و با موقعیت رابطه برقرار می‌کند و گفتمان مجال وجود می‌یابد و بدین وسیله است که گوینده یا نویسنده می‌تواند متن تولید کند و شنونده یا خواننده متن را دریابد. تامپسون (۲۰۱۴: ۱۶۳) آن دسته از معانی ای را که ما با استفاده از زبان به سازمان‌دهی پیام‌های خود به‌گونه‌ای می‌پردازیم که نشان دهیم چگونه این پیام‌ها با پیام‌های دیگر و بافت گسترده‌تری که مورد نظرمان است، هماهنگ می‌شوند، به‌عنوان فرانش متنی مطرح نموده است.

در فرانش متنی، هریک از عناصر موجود در بند، جزئی از یکی از دو نقش “آغازگر” یا “پایان‌بخش” است. ساخت آغازگری-پایان‌بخشی عبارت است از ساختار چینش سازه‌ها از نظر گوینده. آغازگر عنصری است که به عنوان نقطه‌ی حرکت پیام بکار می‌رود و جهت‌گیری بند درون متن را مشخص می‌کند. باقیمانده‌ی پیام و قسمتی که آغازگر در آن گسترش می‌یابد پایان‌بخش (rheme) نامیده می‌شود (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۶۴).

مفهوم نشان‌داری، ابتدا توسط تربستکوی (Trubetzkoy، ۱۹۳۹) و یاکوبسن (Yakobson، ۱۹۴۱) در مکتب پراگ مطرح شد. پدیده‌ی نشان‌دار (marked) پدیده‌ای است که مخالف یک اصل جهانی نسبی (گرایش عمومی) زبان بوده و فاصله گرفتن از شکل خنثی است، درحالی‌که صورت بی‌نشان (unmarked) با اصول جهانی (اعم از اینکه مطلق یا نسبی باشند)

همخوانی دارد. اصطلاح "بی نشان" را می توان معادل "باقاعده" و "عادی" دانست و اصطلاح "نشان دار" را معادل "بی قاعده" و "استثنایی" در نظر گرفت (عرب زوزنی و همکار، ۱۳۹۲: ۱۹۵-۱۹۶).

۲.۲ آغازگر

آغازگر، نقطه‌ی عزیمت پیام و اولین سازه‌ی بند است. پایان بخش باقی مانده‌ی پیام است و همان است که آغازگر در آن بسط و گسترش می یابد (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۹۰-۹۱). تامپسون (۲۰۱۴: ۱۴۵) آغازگرها را یکی از مهم ترین جنبه های زبانی می داند که بر اساس آن می توان دریافت چگونه سخنوران زبان پیام های مورد نظرشان را به شکل دلخواه قالب بندی می کنند. وی آغازگر یک بند را اولین قسمت تشکیل دهنده ی بند می داند. از نظر وی در انتخاب نقطه‌ی شروع برای یک بند، متکلمان چیزی را انتخاب می کنند که به مخاطبان نشان امکان اتصال آن بند به بندهای قبلی را بدهند تا ببینند چگونه اطلاعات آتی که در بقیه‌ی جمله خواهد آمد، احتمال تطابق با چیزی را که قبل تر آمده است، داراست. نکته‌ی مهم در ساخت آغازگری این است که این ساخت، ساختی گوینده -محور است و این بدین معناست که گوینده جایگاه آغازگر و پایان بخشش را تعیین می کند و تصمیم می گیرد که کدام سازه آغازگر باشد و کدام پایان بخش و مخاطب در واقع پیرو چیش گوینده است (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۳۶).

۳.۲ شناسایی آغازگر در بندهای خبری

بند خبری ساده ترین نوع بندی است که در آن آغازگر معمولاً به سادگی شناسایی می شود. در بیشتر موارد، در چنین بندهایی آغازگر و فاعل دستوری یکی هستند. فاعل دستوری آغازگر عادی در بندهای خبری است، در چنین مواردی آغازگر از نوع بی نشان است؛ اما گاهی چنانچه دلایل کافی برای عدم انتخاب فاعل دستوری به عنوان آغازگر وجود داشته باشد؛ جزء دیگری از بند به عنوان آغازگر انتخاب خواهد شد که به آن آغازگر نشاندار می گویند. (تامپسون، ۲۰۱۴: ۱۴۸). در مثال (۱) «من» فاعل دستوری بند است و به عنوان نقطه‌ی آغازین بند استفاده شده است؛ بنابراین به عنوان آغازگر بی نشان شناخته می شود.

مثال (۱)

من در چین بیست سال زندگی کردم.

پایان‌بخش

آغازگر

فاعل می‌تواند نسبتاً گسترده باشد؛ برای مثال اگر یک گروه اسمی در نقش فاعل باشد، در این مورد، کل گروه اسمی آغازگر تلقی می‌شود؛ به عبارت دیگر فاعل نیز می‌تواند ترکیب گروه اسمی باشد که نقش فاعل را ایفا می‌نماید: ترکیب کل گروه جزء تشکیل‌دهنده‌ی بند واحد است پس به عنوان آغازگر عمل خواهد کرد (همان). در برخی از موارد مانند مثال (۲) فاعل می‌تواند واژگون‌مرتبه باشد.

مثال (۲)

کسانی که تحصیل کرده هستند، به کشورشان زیاد کمک می‌کنند تا بهتر شود.

پایان‌بخش

آغازگر

نوع دیگر جزء سازه که می‌تواند به جای آغازگر در بندهای خبری استفاده شود، ادات است. برخلاف فاعل و متمم که معمولاً با ترتیب نسبتاً ثابتی در رابطه با گزاره اتفاق می‌افتد، جایگاه ادات نسبتاً انعطاف‌پذیر است و می‌تواند در جایگاه آغازگر قرار بگیرد (مثال ۳)؛ بدون اینکه جمله در مقایسه با انتخاب فاعل به عنوان آغازگر، غیرعادی و یا نشاندار به نظر برسد. همان‌طور که آغازگرهای فاعلی می‌توانند طولانی باشند، این امر برای ادات هم می‌تواند صادق باشد (همان: ۱۴۹).

مثال (۳)

در جهان امروز، هر کشور مشکل‌ها دارد.

پایان‌بخش

آغازگر

۴.۲ آغازگر در ترکیبات بندی

وقتی که بند وابسته پیش از بند مستقل قرار می‌گیرد، به عنوان آغازگر عمل می‌کند. این موضوع برای هر دو نوع بند خودایستا (Finite clause) و ناخودایستا (Non-finite clause) قابل اعمال است. مثال (۴) نمونه‌ای از کاربرد آغازگر در ترکیبات بندی است:

مثال (۴)

وقتی یک فرد می‌خواهد ازدواج کند، باید دختر خوب انتخاب کند تا با هم بهترین معلم‌ها باشند.

آغازگر

پایان‌بخش

هنگامی که بند پایه در ابتدای جمله می‌آید (مثال ۵)، آغازگر آن بند، به‌عنوان آغازگری برای تمام آن ترکیب که شامل بند وابسته نیز می‌گردد، محسوب می‌شود (همان: ۱۶۰).

مثال (۵)

می‌دانم که لبنان مشکل‌های زیادی دارد.

من

آغازگر

پایان‌بخش

۵.۲ انواع آغازگرها

هر بند در حقیقت دربردارنده‌ی سه لایه معنای تجربی، متنی و بینافردی است. اجزاء واژگانی مانند ربط دهنده‌ها و ادات قیدی که اصولاً معنای بینافردی و متنی را توصیف می‌کنند نقش "جایگذاری" محتوا را دارند و نشان می‌دهند چگونه آن محتوا از نظر انسجامی با محتوای اطرافش متناسب می‌باشد. اگرچه اجزاء متنی و بینافردی چگونگی عملکرد فرآیند تناسب و انسجام را نشان می‌دهند، ولی مشخص‌کننده‌ی آنچه قرار است متناسب شود، نیستند. به منظور اینکه ببینیم چه چیزی قرار است متناسب شود و نقطه‌ی آغاز واقعی کدام است ما نیاز به عاملی از محتوای تجربی بند داریم. اگر هر چیزی قبل از آغازگر تجربی (Experiential theme) بیاید، خواه اجزاء متنی (textual) باشد و خواه بینافردی (Interpersonal)، بعنوان قسمتی از آغازگر خواهد بود. به این نوع آغازگر "آغازگر چندگانه یا مرکب" می‌گویند (همان: ۱۶۳-۱۶۴). مثال (۶) نمونه‌هایی از کاربرد آغازگر چندگانه یا مرکب است:

مثال (۶)

آغازگر متنی	آغازگر بینافردی	آغازگر تجربی	پایان‌بخش
بالاخره	باید	همه‌ی افراد	سعی کنند تحصیلات‌شان را ادامه دهند.
-	باید	والدین	بر ارتباطات اجتماعی فرزندشان نظارت کنند.
به این علت	-	فرزندشان	به آنها اعتماد می‌کند.

۳. پیشینه پژوهش

صفایی اصل و صحرایی (۱۳۹۶) ساخت آغازگری در دو زبان فارسی و انگلیسی را به لحاظ رده‌شناختی مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتایج پژوهش ایشان نشان می‌دهد هر دو زبان فارسی و انگلیسی (۱) دارای ساخت آغازگری-پایان‌بخشی یکسان هستند؛ (۲) با آغازگرهای بی‌نشان و نشان‌دار به یک شکل برخورد می‌کنند؛ (۳) هر دو نوع آغازگر ساده و مرکب را دارا هستند و (۴) با عناصر سازنده‌ی آغازگر مرکب به یک شکل برخورد می‌کنند. رضاپور و سلطان احمدی (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی انواع آغازگر و توزیع آنها در کتاب‌های آموزش زبان فارسی سطح متوسط و پیشرفته پرداختند. نتیجه‌ی حاصل از این پژوهش نشان داد که توزیع آغازگرها در متون کتاب به ترتیب شامل آغازگر بی‌نشان ۸۰٪/۲۵، متنی ۷۸٪، مرکب ۶۶٪/۵، ساده ۳۳٪/۵، نشاندار ۱۹٪/۷۵ و بینافردی ۸٪/۵ است. عرب زوزنی و پهلوان نژاد (۱۳۹۲) به بررسی آغازگر نشاندار و بی‌نشان در کتاب‌های انگلیسی مقطع متوسطه در ایران، بر اساس رویکرد نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی پرداختند. نتیجه‌ی تحلیل متون ذکر شده مشخص کرد که نسبت بسامد بندهای با آغازگر نشاندار از پایه‌ی پایین‌تر به بالاتر افزایش نداشته و حتی در پایه‌ی اول بیشتر نیز بوده است. کاظمی و افراشی (۱۳۹۱) در پژوهشی دیگر، بخشی از متون علمی فیزیک را در دو زبان فارسی و انگلیسی، از منظر فرانتش متنی بررسی کردند. نتایج پژوهش ایشان بیانگر آن بوده که میزان وقوع آغازگر ساده در کل پیکره، بیش از آغازگر مرکب (۵۸ درصد در برابر ۴۲ درصد) و آغازگر بی‌نشان، بیش از آغازگر نشان‌دار (۸۱ درصد در برابر نوزده درصد) است. رستم بیک تفرشی و رضانی واسوکلاپی (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی انواع آغازگر و توزیع آنها در بیان نوشتاری دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی شهر تهران در مقاطع و پایه‌های تحصیلی مختلف بر مبنای فرانتش متنی معرفی شده در رویکرد نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی پرداختند. آنها از این پژوهش نتیجه گرفتند که آغازگر فاعلی غیرمحدوف در پایه‌های تحصیلی مختلف، پررخدادترین آغازگر است (۶۱ درصد). آغازگر فاعلی محدود در ۳۴ درصد بندها مشاهده شد. آغازگر متنی نیز در ۲۳ درصد بندها مشاهده گردید. بسامد رخداد سایر انواع آغازگرها هر یک کمتر از ۳ درصد بود. استفاده از آغازگر مرکب در ساختار بند که یکی از ملاکهای پیچیدگی بند نیز به شمار می‌رود، با بالا رفتن پایه تحصیلی افزایش چشمگیری داشت.

دستجردی کاظمی (۱۳۹۰)، گفتار کودکان شش ساله‌ی فارسی زبان و تهرانی را در قالب نظریه‌ی نظام‌مند-نقش‌گرا از منظر فرانش متنی این نظریه بررسی کرده است. این پژوهش نشان داده که نود درصد از بندهای گونه‌ی گفتاری زبان فارسی در کودکان، ساده و ده درصد دیگر، مرکب‌اند. میزان بروز آغازگرهای تجربی نشان‌دار، هجده درصد و میزان کاربرد آغازگرهای مرکب، ۳۰ درصد بوده است. در توالی‌های آغازگرهای مرکب این سلسله مراتب مشاهده شده است: متنی-تجربی (۹۸درصد)، بینافردی-تجربی (۱/۵ درصد)، متنی-بینافردی-تجربی (۱درصد). آغازگرمتنی در ۹۸ درصد از آغازگرهای مرکب به کار رفته بود و کاربرد آغازگر بینافردی در آغازگرهای مرکب تنها ۲ درصد بوده است. فهیم‌نیا (۱۳۸۹) در پژوهشی به توصیف و تحلیل نقش‌گرایانه‌ی آغازگر از منظر رویکرد هیلدی، در متن کتاب‌های فارسی و انشای دانش‌آموزان دبستان پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در متن کتابهای فارسی بخوانیم، گرایش غالب، در کاربرد آغازگر ساده و بی‌نشان است و نه مرکب و نشاندار.

نیک نام (۱۳۷۹) در پژوهشی با انتخاب تعدادی متن از داستان‌های کوتاه و متون علمی از گرایش‌های مختلف کشاورزی، اقتصاد، حسابداری، بیمه و پزشکی، آنها را توصیف و مقایسه کرده تا تفاوت‌های دستوری و معنایی - واژگانی آنها را مشخص نماید. یافته‌های پژوهش بیانگر آن بوده که در متون ادبی - داستانی تعداد آغازگرهای ساده بیشتر از آغازگرهای مرکب ولی در متون علمی، تعداد آغازگرهای مرکب بیش از آغازهای ساده بود. همچنین تعداد آغازهای متنی در هر دو گفتمان‌گونه بیشتر از آغازهای بینافردی بود. یافته‌ی دیگر آن که فراوانی آغازگر بینافردی متون علمی نسبت به متون داستانی - روایتی چشمگیر بود. قادسی (۱۹۹۵) آغازگر بندهایی از نثر علمی، داستان، زندگی‌نامه، سرمقاله و اسناد رسمی را از نظر مولفه‌های دستوری مانند آغازگرهای ساده / مرکب و متنی و بینافردی و توالی آغازگرها و همچنین از نظر مولفه‌های معنایی مانند زمان و مکان مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفته کاربرد آغازگر مرکب بیشتر از آغازگر ساده و استفاده از آغازگر متنی بیشتر از آغازگر بینافردی بوده است.

هادی‌زاده و قطره (۱۳۹۵) در پژوهشی با هدف بررسی انواع آغازگر در کتاب خواندن و درک مطلب فارسی ویژه‌ی فارسی‌آموزان غیرفارسی‌زبان دریافته‌اند به طور کلی آغازگر بی‌نشان و ساده در پیکره‌ی متنی از درصد بالاتری برخوردارند و این موجب آسانی و

روانی درک جملات در نظر فارسی‌آموزان می‌شود. ایشان یادآور شده‌اند بیشتر بودن آغازگرهای متنی نسبت به آغازگرهای بینافردی ویژگی سبکی متن را نشان می‌دهد. با مطالعه‌ی پژوهش‌های یاد شده، ملاحظه می‌شود که هیچ یک از آن‌ها به بررسی انواع آغازگرها از نظر نشان‌داری و نوع آغازگری (ساده یا مرکب) در نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی، بر اساس فرانشس متنی دستور نظام‌مند-نقش‌گرای هلبیدی نپرداخته است.

۴. روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر روش از نوع توصیفی-تحلیلی، از حیث هدف از نوع کاربردی است. داده‌های تحقیق بر پایه‌ی پیکره‌ای شامل نوشتار زبان‌آموزان است که توسط خود پژوهشگر جمع‌آوری و تحلیل شده است. پیکره‌ی پژوهش دربرگیرنده‌ی ۴۹ نوشتار از فارسی‌آموزان غیرایرانی است که در آزمون پایان دوره‌ی تکمیلی، در مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی^(۵) درباره‌ی یکی از چهار موضوع "نقش پدر و مادر در زندگی فرزندان"، "تحصیل"، "کاهش مطالعه" و "فناوری" انشاء نوشته‌اند و شامل ۹۰۱ بند است. فارسی‌آموزان دوره‌ی تکمیلی افرادی هستند که ۳۲ هفته و هر هفته ۲۰ ساعت آموزشی برای مهارت‌های چهارگانه‌ی شنیدن، خواندن، صحبت کردن و نوشتن در مجموع ۶۴۰ ساعت آموزشی در کلاس‌های حضوری شرکت نموده‌اند. با در نظر گرفتن کیفیت و کمیت برنامه‌ی آموزشی و ویژگی فردی فارسی‌آموزان می‌توان سطح این دوره‌ی زبانی را معادل سطح فرامیانی (B2) در چارچوب مرجع مشترک اروپا در نظر گرفت.

برای انجام پژوهش، ابتدا ساخت آغازگری-پایان‌بخشی در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان بررسی گردید، سپس انواع آغازگرها از نظر متنی، بینافردی و تجربی بودن تعیین شدند. آنگاه از بین آغازگرها، انواع آغازگرهای نشان‌دار یا بی‌نشان مشخص شد. البته به علت اشتباهات دستوری فراوان در نوشتار فارسی‌آموزان، بر پایه‌ی دریافت فهم پژوهشگر از نوشته‌ها، کار تحلیل انجام شد. در پایان، داده‌های به دست آمده با استفاده از آمار توصیفی ارائه شد و پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

۱.۴ اطلاعات جمعیت‌شناختی

همان‌طور که در نمودار ۱ ملاحظه می‌شود در مجموع از نوشتار ۴۹ فارسی‌آموز غیرایرانی از ۱۳ کشور استفاده شده است. تعداد و ملیت فارسی‌آموزان به ترتیب فراوانی عبارتند از: ۲۱ فارسی‌آموز لبنانی، ۸ فارسی‌آموز عراقی، ۵ فارسی‌آموز سوریه‌ای، ۳ فارسی‌آموز زیمبابوه‌ای، ۳ فارسی‌آموز چینی، ۲ فارسی‌آموز پاکستانی و یک فارسی‌آموز اردنی، یک فارسی‌آموز افغانستانی، یک فارسی‌آموز تاجیکستانی، یک فارسی‌آموز ترکیه‌ای، یک فارسی‌آموز تونسی، یک فارسی‌آموز روسیه‌ای و یک فارسی‌آموز سریلانکایی.

نمودار ۱ کشور و تعداد فارسی‌آموزان

۵. ارائه و واکاوی داده‌ها

در این قسمت داده‌های مربوط به بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی تحت عناوین آغازگرهای ساده، مرکب و بندی، آغازگرهای نشان‌دار و بی‌نشان و توزیع ملیتی آغازگرها مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد:

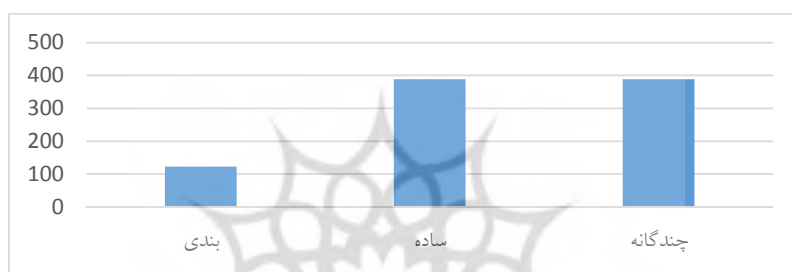
۱.۵ آغازگرهای ساده، مرکب و بندی

بررسی داده‌های حاصل از نوشته‌های فارسی‌آموزان (جدول ۱، نمودار ۲) نشان می‌دهد که از مجموع ۹۰۱ آغازگر، تعداد ۱۲۳ آغازگر معادل ۱۴٪ از نوع بندی، تعداد ۳۸۹ آغازگر معادل

۴۳٪ از نوع ساده و تعداد ۳۸۹ آغازگر معادل ۴۳٪ از نوع مرکب است. مشاهده می‌گردد که میزان استفاده از آغازگر ساده و آغازگر مرکب با هم برابر است.

جدول ۱ فراوانی آغازگرها

مجموع تعداد آغازگرها و فراوانی نسبی	نوع آغازگرها		
	بندی	ساده	مرکب
۹۰۱	۱۲۳(٪۱۴)	۳۸۹(٪۴۳)	۳۸۹(٪۴۳)

نمودار ۲ فراوانی آغازگرها

مثال‌های زیر نمونه‌هایی از آغازگرهای مرکب، ساده و بندی را در نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی نشان می‌دهد:

مثال (۷)

کشور	آغازگر مرکب	پایان بخش
پاکستان	و یک مادر	نمی‌تواند تنهای به کودک محبت پدر بدهد.
پاکستان	یعنی مادر و پدر	روی زندگی فرزندان‌شان خیلی تاثیر می‌گذارند.
پاکستان	و هیچ کسی	به آنها احترام نمی‌گذارد.
لبنان	یعنی باید Ø	به مطالعه علاقه داشته باشند.

مثال (۸)

کشور	آغازگر ساده	پایان بخش
سری‌لانکا	آنها	گل‌های آینده هستند.
سوریه	این بیماری‌ها	درمان خاصی ندارند.
سوریه	رشد و پیشرفت هر کشور	با درس خواندن افراد جامعه ارتباط مستقیم دارند.

بیشتر وسایل و ابزارها پیشرفته
لبنان

بر روی کودکان و فرزندان تاثیر دارند.
کشورم است.

عراق
لبنان

مثال (۹)

کشور	آغازگر بندگی	پایان بخش
زیمبابوه	وقتی آن با فرزندان شان حرف می زنند،	بچه شان یاد می گیرد.
سوریه	وقتی که درسی تمام می شود،	به کشورم برمی گردم.
عراق	هر انسانی که بخواهد پیشرفت علمی داشته باشد،	باید سعی کند.
لبنان	اگر می توانم	همه مشکل ها را حل کنم.

بررسی داده های جدول ۲ نشان می دهد که از مجموع ۳۸۹ آغازگر مرکب، تعداد ۳۴۴ آغازگر متنی-تجربی معادل ۳۸٪ کل آغازگرها، تعداد ۳۰ آغازگر متنی-بینافردی-تجربی معادل ۳٪ کل آغازگرها و تعداد ۱۵ آغازگر بینافردی-تجربی معادل ۲٪ کل آغازگرها می باشد.

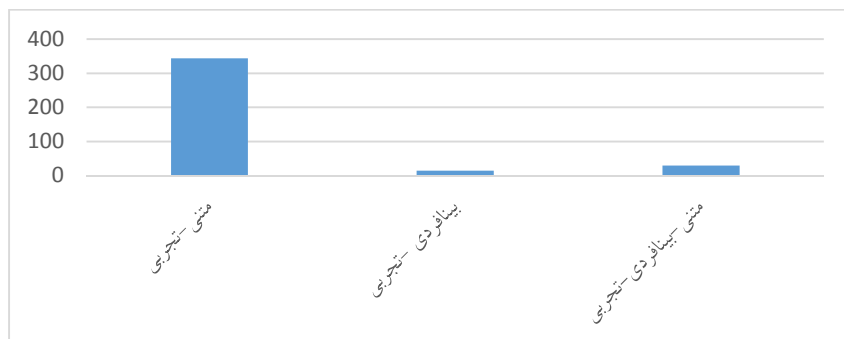
جدول ۲ فراوانی آغازگرهای مرکب نسبت به کل آغازگرها

مجموع آغازگرهای مرکب	آغازگر مرکب		
	متنی-تجربی	بینافردی-تجربی	متنی-بینافردی-تجربی
۳۸۹ (٪۴۳)	۳۴۴ (٪۳۸)	۱۵ (٪۲)	۳۰ (٪۳)

بررسی داده های جدول ۳ و نمودار ۳ نشان می دهد که از مجموع ۳۸۹ آغازگر مرکب، تعداد ۳۴۴ آغازگر متنی-تجربی معادل ۸۸/۴۳٪، تعداد ۳۰ آغازگر متنی-بینافردی-تجربی معادل ۷/۷۱٪ و تعداد ۱۵ آغازگر بینافردی-تجربی معادل ۳/۸۵٪ آغازگرهای مرکب را تشکیل می دهند.

جدول ۳ فراوانی آغازگرهای مرکب

مجموع آغازگرهای مرکب	آغازگر مرکب		
	متنی-تجربی	بینافردی-تجربی	متنی-بینافردی-تجربی
۳۸۹ (٪۱۰۰)	۳۴۴ (٪۸۸/۴۳)	۱۵ (٪۳/۸۵)	۳۰ (٪۷/۷۱)

نمودار ۳ فراوانی آغازگرهای مرکب

مثال ۱۰ نمونه‌هایی از آغازگرهای مرکب را در نوشتار فارسی آموزان غیرایرانی نشان

می‌دهد:

مثال (۱۰)

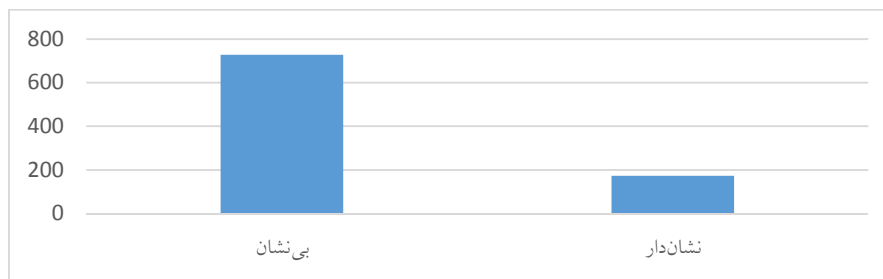
کشور	آغازگر متنی	آغازگر بینافردی	آغازگر تجربی	پایان بخش
روسیه	و	-	بیچه	در این محیط اولین درس‌هایش را یاد می‌گیرد.
زیمبابوه	به بیان دیگر	-	والدین	از ابتدای زندگی اولین معلم‌های فرزندشان هستند.
سوریه	بنابراین	معمولا	حکومت‌ها	برای زیاد شدن این افراد، دانشگاه‌های زیادی را می‌سازند.

۲.۵ آغازگرهای نشان‌دار و بی‌نشان

بررسی داده‌های جدول ۴ و نمودار ۴ نشان می‌دهد که از مجموع ۹۰۱ آغازگر، تعداد ۷۲۸ آغازگر معادل ۸۱٪ از نوع آغازگر بی‌نشان و ۱۷۳ آغازگر معادل ۱۹٪ آغازگر نشان‌دار است.

جدول ۴ آغازگرها بر اساس نشان‌داری

مجموع آغازگرها	آغازگر	
	نشان‌دار	بی‌نشان
۹۰۱	۱۷۳ (۱۹٪)	۷۲۸ (۸۱٪)

نمودار ۴ آغازگرها بر اساس نشان داری

مثال ۱۱ نمونه‌هایی از آغازگرهای بی نشان و نشاندار را در نوشتار فارسی آموزش غیرایرانی نشان می‌دهد:

مثال (۱۱)

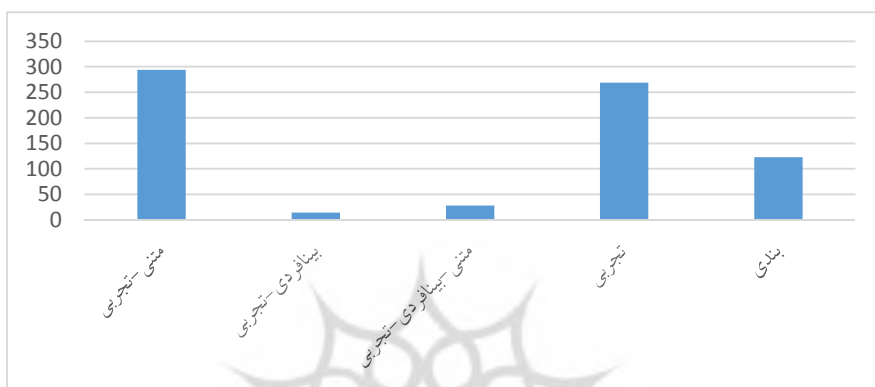
کشور	آغازگر بی نشان	آغازگر نشان‌دار	پایان بخش
روسیه	بچه‌های کوچک	-	پدر و مادر خودشان را می‌بینند.
روسیه	فرزندان	-	گل‌های زندگی ما هستند.
سوریه	-	به همین دلیل، امروزه	همه مردم در سراسر جهان برای ادامه تحصیل و کسب مدرک دانشگاهی علاقمند هستند.
سوریه	-	همچنین امروزه	همه‌ی چیزی در این دنیا به علم و آموزش بستگی دارد.
لبنان	در حقیقت، من	-	صد در صد با این اعتقاد موافق هستم.
لبنان	آنها	-	عبادت هستند.

۱.۲.۵ آغازگر بی نشان

داده‌های جدول ۵ و نمودار ۵ نشان می‌دهد که از مجموع ۷۲۸ آغازگر بی نشان، ۳۳۶ آغازگر معادل ۳۷٪ از نوع مرکب، ۲۶۹ آغازگر برابر با ۳۰٪ از نوع ساده و ۱۲۳ آغازگر معادل ۱۴٪ از نوع بندی است. بیشترین بسامد استفاده از آغازگر مرکب بی نشان به ترتیب عبارتند از: آغازگر متنی-تجربی ۲۹۴ مورد و معادل ۳۳٪، متنی-بینافردی-تجربی ۲۸ مورد و معادل ۳٪ کل آغازگرها و بینافردی-تجربی ۱۴ مورد و معادل ۱٪ همه آغازگرهاست.

جدول ۵ آغازگرهای بی‌نشان

مجموع	بندی	ساده	مرکب		
	بندی	تجربی	متنی-بینافردي-تجربی	بینافردي-تجربی	متنی-تجربی
۷۲۸(۸۱)	۱۲۳(۱۴)	۲۶۹(۳۰)	۲۸(۳)	۱۴(۱)	۲۹۴(۳۳)

نمودار ۵ آغازگرهای بی‌نشان

مثال ۱۲ نمونه‌هایی از انواع آغازگر بی‌نشان را در نوشتار فارسی آموزان غیرایرانی نشان

می‌دهد:

مثال (۱۲)

کشور	نوع آغازگر	آغازگر بی‌نشان	پایان‌بخش
روسیه	مرکب	حتماً این درس‌ها را	پدر و مادر می‌دهند.
عراق	ساده	برخی از پدرها و مادرها	از لحاظ اقتصادی فکر می‌کنند.
پاکستان	بندی	و اگر کسی تربیت و رفتار خوبی نداشته باشد،	نمی‌تواند در جامعه زندگی کند.
لبنان	بندی	به حرف دیگر، هرچه میزان دانش بیشتر شود،	انسان کامل‌تر می‌شود.

۲.۲.۵ آغازگر نشاندار

داده‌های جدول ۶ و نمودار ۶ نشان می‌دهد که از مجموع ۱۷۳ آغازگر نشاندار، تعداد ۱۲۰ آغازگر معادل ۱۳٪ از نوع ساده و ۵۳ مورد برابر با ۶٪ از نوع مرکب می‌باشد. بیشترین بسامد استفاده از آغازگر مرکب نشاندار به ترتیب عبارتند از: متنی-تجربی با ۵۰ آغازگر (۶٪)، متنی-بینافردی-تجربی با ۲ آغازگر (۰٪) و بینافردی-تجربی با یک آغازگر (۰٪).

جدول ۶ آغازگرهای نشاندار

مجموع	آغازگر نشاندار			
	ساده	مرکب		
	تجربی	متنی-بینافردی-تجربی	بینافردی-تجربی	متنی-تجربی
۱۷۳ (٪۱۹)	۱۲۰ (٪۱۳)	۲ (٪۰)	۱ (٪۰)	۵۰ (٪۶)

نمودار ۶ آغازگرهای نشاندار

مثال ۱۳ نمونه‌هایی از انواع آغازگر نشاندار را در نوشتار فارسی آموزان غیرایرانی نشان

می‌دهد:

مثال (۱۳)

کشور	نوع آغازگر	آغازگر نشان‌دار	پایان‌بخش
تونس	ساده	در جهان	زبان گوناگون وجود دارد.
عراق	ساده	امروزه	ما را در جهان پیشرفت زندگی می‌کنیم.
عراق	ساده	امروزه	شکافه بین نسلها در مورد فرزندان خیلی مهم است.
لبنان	مرکب	همچنین، در گذشته،	تربیت و پرورش مختلف بود.
لبنان	مرکب	و دربارهی این دیدگاه	۳ مثال خواهم زد.

۳.۵ توزیع ملیتی آغازگرها

جدول ۷ آغازگرهای بی‌نشان و نشان‌دار را در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان غیرایرانی به تفکیک ملیت فارسی‌آموزان نشان می‌دهد.

جدول ۷ آغازگرهای بی‌نشان و نشان‌دار به تفکیک ملیت فارسی‌آموزان

ردیف	کشور	بی‌نشان		نشان‌دار	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	اردن	۱۶	٪۸۰	۴	٪۲۰
۲	افغانستان	۱۸	٪۹۵	۱	٪۵
۳	پاکستان	۲۶	٪۹۲	۲	٪۸
۴	تاجیکستان	۱۴	٪۸۲	۳	٪۱۸
۵	ترکیه	۱۴	٪۷۴	۵	٪۲۶
۶	تونس	۱۲	٪۶۳	۷	٪۳۷
۷	چین	۶۶	٪۸۵	۱۱	٪۱۵
۸	روسیه	۱۷	٪۹۴	۱	٪۶
۹	زیمبابوه	۴۵	٪۸۲	۱۰	٪۱۸
۱۰	سری‌لانکا	۱۷	٪۷۷	۵	٪۲۳
۱۱	سوریه	۵۶	٪۷۰	۲۳	٪۳۰
۱۲	عراق	۱۱۷	٪۷۸	۳۳	٪۲۲
۱۳	لبنان	۳۱۱	٪۸۲	۶۸	٪۱۸

همان طور که ملاحظه می‌شود فارسی‌آموزان افغانستانی و پس از آن فارسی‌آموزان روسیه‌ای، پاکستانی، چینی، تاجیکستانی، لبنانی، زیمبابوه‌ای، اردنی، عراقی، سری‌لانکایی، ترکیه‌ای، سوریه‌ای و تونس‌ی بیشترین تا کمترین آمار استفاده از آغازگرهای بی‌نشان را داشته‌اند. از سوی دیگر، فارسی‌آموزان تونس‌ی و پس از آن فارسی‌آموزان سوریه‌ای، ترکیه‌ای، سری‌لانکایی، عراقی، اردنی، لبنانی، تاجیکستانی، زیمبابوه‌ای، چینی، روسیه‌ای و افغانستانی بیشترین تا کمترین آمار استفاده از آغازگرهای نشان‌دار را دارا هستند. با توجه به نمونه آماری نسبتاً پایین فارسی‌آموزان در تعداد قابل توجهی از ملیت‌ها، تحلیل تفاوت کاربرد آغازگرهای نشان‌دار و بی‌نشان چندان علمی نیست و فقط می‌توان گفت اختلاف میزان آغازگرهای نشان‌دار و بی‌نشان در بین فارسی‌آموزان ملیت‌های گوناگون ممکن است متأثر از متغیرهای دیگری همچون جنسیت، زبان مادری، تحصیلات و غیره باشد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

از مجموع آنچه بیان شد مشخص گردید که در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی، بیشتر آغازگرها (۸۱٪) از نوع بی‌نشان هستند. این نتیجه با نتیجه‌ی پژوهش کاظمی و افراشی (۱۳۹۱) که بخشی از متون علمی فیزیک را در دو زبان فارسی و انگلیسی، از منظر فراتنش متنی دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی بررسی کردند، همچنین با نتیجه‌ی پژوهش هادی‌زاده و قطره (۱۳۹۵) که به بررسی انواع آغازگر در کتاب خواندن و درک مطلب فارسی ویژه‌ی فارسی‌آموزان غیر فارسی‌زبان پرداختند و نیز با یافته‌های پژوهش فهیم‌نیا (۱۳۸۹) و همچنین با نتیجه‌ی پژوهش رضاپور و سلطان‌احمدی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد.

مجموع آغازگرهای مرکب و بندی (۵۷٪) نسبت به آغازگر ساده (۴۳٪) می‌تواند موید این فرض باشد که فارسی‌آموزان از مرحله‌ی نگارش ساده به مرحله‌ی نگارش پیشرفته‌تر گام نهاده‌اند. همچنین آمار ۱۴٪ کاربرد آغازگر بندی نشان می‌دهد که این تعداد از فارسی‌آموزان در استفاده از بند وابسته به عنوان بند آغازین توانایی نسبی دارند. تعداد قابل توجه مجموع آغازگرهای متنی-تجربی (۳۸٪) و متنی-بینافردی-تجربی (۳٪) در گروه آغازگرهای مرکب نیز این فرض را ایجاد می‌کند که فارسی‌آموزان توانایی پیوند دادن بندها را دارند. تعداد اندک مجموع آغازگرهای بینافردی-تجربی (۲٪) و متنی-بینافردی-تجربی (۳٪) نیز می‌تواند این فرض را تقویت کند که فارسی‌آموزان، توانایی کاربرد

افزوده‌های وجهی را به اندازه‌ی کافی به دست نیاورده‌اند، از این رو نیاز به تمرین بیشتر در این زمینه دارند. داده‌های مربوط به آغازگرهای نشان‌دار، همچنین می‌تواند حاکی از آن باشد که فارسی‌آموزان توانایی استفاده از ظرفیت نشان‌داری‌سازی زبان فارسی به منظور تاکید بر عناصر زبانی دلخواه را دارند

داده‌های پژوهش، متفاوت بودن بسامد آغازگرهای بی‌نشان در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان ملیت‌های مختلف را نیز تایید می‌کند؛ هرچند که بهتر است میزان آغازگرهای بی‌نشان و نشان‌دار در نوشتار فارسی‌زبانان و فارسی‌آموزان غیرایرانی به طور همزمان هم مورد بررسی قرار گیرد تا با مقایسه‌ی داده‌ها بتوان در مورد میزان توانایی فارسی‌آموزان در استفاده از ظرفیت نشان‌داری‌سازی زبان فارسی دقیق‌تر بحث نمود.

داده‌ها نشان از برابری آغازگر ساده و آغازگر مرکب در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان غیرایرانی سطح تکمیلی دارد. همچنین یافته‌ها موبد بیشتر بودن استفاده از آغازگر مرکب متنی-تجربی، نسبت به سایر آغازگرهای مرکب در بندهای خبری نوشتار فارسی‌آموزان سطح تکمیلی است؛ این موضوع با پژوهش دستجردی کاظمی (۱۳۹۰) همسو می‌باشد.

در این پژوهش تنها به بررسی آغازگرها در بندهای خبری نوشته‌های فارسی‌آموزان پرداخته شده و انجام پژوهش درباره‌ی میزان و انواع آغازگرها در بندهای پرسشی، امری و تعجبی در نوشتار یا گفتار فارسی‌آموزان غیرایرانی با سطوح مهارت زبانی گوناگون برپایه‌ی پیکره‌ی نوشتاری یا گفتاری گسترده‌تر می‌تواند تصویر کامل‌تر و دقیق‌تری از نوشتار یا گفتار فارسی‌آموزان در اختیار مدرسان و پژوهشگران قرار دهد.

پی‌نوشت

۱. همه‌ی مثال‌ها برگرفته از پیکره‌ی مورد پژوهش است.

کتاب‌نامه

دبیر مقدم، محمد (۱۳۸۳). "زبان‌شناسی نظری، پیدایش و تکوین دستور زایشی"، ویراست دوم، سمت.
دبیر مقدم، محمد (۱۳۸۴). "زبان‌شناسی نوین: دستاوردها و افق‌ها". مجموعه‌ی مقالات نخستین همایش زبان‌شناسی و آموزش زبان، دانشگاه تربیت مدرس، انتشارات سمت، صص ۱۱۷-۱۲۹.

دستجردی کاظمی، مهدی (۱۳۹۰). "توصیفی از گفتار دانش آموزان پایه اول ابتدایی در نظریه نقش گرای نظام مند هیلیدی: فرانقش متنی". دو فصلنامه علمی-پژوهشی زبان پژوهی دانشگاه الزهراء (س). سال ۲، شماره ۵.

رستم بیک تفرشی، آنوسا و رضانی واسوکلائی، احمد (۱۳۹۰). "توصیف انواع آغازگر در بیان نوشتاری دانش آموزان کم توان ذهنی مقاطع مختلف شهر تهران بر مبنای فرانقش متنی دستور نقش گرای نظام مند هیلیدی". نشریه کودکان استثنایی. جلد ۱۱، شماره ۳، صص ۲۸۲-۲۶۷.

رضایپور، ابراهیم و سلطان احمدی، زهرا (۱۳۹۳). "بررسی فرانقش متنی در کتاب های آموزش زبان فارسی سطح متوسط و پیشرفته بر مبنای دستور نقش گرای نظام مند هیلیدی". همایش آموزش زبان و ادبیات فارسی

سیدی، سیدحسین و بیگ قلعه جوقی، سمیه (۱۳۹۸). "تحلیل گفتمان دو سوره فلق و ناس بر اساس الگوی فرانقش متنی هیلیدی". فصلنامه علمی-پژوهشی «پژوهش های ادبی-قرآنی». سال ۷، شماره اول.

صحرائی، رضامراد و صفائی اصل، اسماعیل (۱۳۹۶). "نظام آغازگر در دو زبان فارسی و انگلیسی: مطالعه ای رده شناختی". مجله زبان شناسی و گویش های خراسان. سال ۱۰، شماره ۱۸.

عرب زوزنی، محمدعلی و پهلوان نژاد، محمدرضا (۱۳۹۲). "بررسی آغازگر نشاندار و بی نشان در کتب انگلیسی مقطع متوسطه در ایران، براساس رویکرد نقش گرای نظام مند هیلیدی". دو ماهنامه ای جستارهای زبانی. دوره ۶، شماره ۳ (پیاپی ۲۴)، صص ۱۸۹-۲۱۴.

فهمیم نیا، فرزین (۱۳۸۹). "توصیف و تحلیل نقش گرایانه آغازگر از منظر رویکرد هیلیدی، در متن کتاب های فارسی و انشای دانش آموزان دبستان". زبان و زبان شناسی. دوره ۶، شماره ۱۲، صص ۴۱-۵۹.

کاظمی، فروغ و افراشی، آریتا (۱۳۹۱). "بررسی انواع آغازگر در متون تخصصی فیزیک فارسی و انگلیسی از منظر فرانقش متنی نظریه ی نقش گرای هیلیدی". نشریه زبان پژوهی دانشگاه الزهراء. دوره ۴، شماره ۸.

نبی فر، نساء (۱۳۹۲). "مطالعه هفت سوره از جزء سی ام قرآن کریم بر پایه ی دستور نقش گرای نظام مند هیلیدی". دو فصلنامه تخصصی پژوهش های میان رشته ای قرآن کریم. سال ۴، شماره ۲، صص ۱۴۵-۱۱۷.

نیکنام، کاووس (۱۳۷۹). "بررسی و توصیف و مقایسه ی ساختار آغازگی گفتمان گونه های علمی و داستان های کوتاه در زبان فارسی". پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دانشگاه شیراز.

هادی زاده، محمدجواد و قطره، فریبا (۱۳۹۵). "بررسی انواع آغازگر (براساس فرانقش متنی دستور نظام مند-نقش گرای هیلیدی) در کتاب خواندن و درک مطلب فارسی ویژه فارسی آموزان غیر فارسی

زبان". نخستین همایش ملی واکاوی منابع آموزشی زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دانشگاه شهید بهشتی

Ghadessy, Mohsen, (1995). Thematic Development of English Texts. A&C Black

Halliday, Michael Alexander Kirkwood, and Matthiessen, Christian MIM, (2004). Halliday's introduction to functional grammar. Routledge.

Thompson, Geoff, (2014). Introducing functional grammar. Routledge.

